

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ

Клименко Ю., студентка гр. Ю-65

На сьогодні одним із найсуперечливіших кроків здійснення судової реформи можна вважати принцип безпосередньої участі народу в здійсненні правосуддя через народних засідателів та присяжних, що закріплений у статті 124 Конституції України. Так, Основний Закон нашої держави теоретично закріпив дві форми участі народу в процесі здійснення правосуддя, але реалізація їх на практиці викликає численні дискусії серед правознавців. На даний момент інститут суду присяжних не функціонує, крім того, не прослідковується жодних тенденцій щодо його подальшого запровадження в майбутньому. Це можна пояснити тим, що судовій реформі не були притаманні такі риси як послідовність та системність, по-друге, досить багато юристів та майже всі професійні судді не сприймають ідею залучення у процес відправлення правосуддя інституту суду присяжних, по-третє, відомим є той факт, що основою здійснення суспільних відносин громадянами є норми права, моралі, культури, релігії, а також етики, але нажаль, в нашій державі громадяни керуються лише нормами права, в той час, як інші норми поведінки для багатьох громадян є неприйнятними.

Необхідно зазначити, що даний інститут суду присяжних ефективно функціонує в багатьох країнах світу, так відомо дві моделі суду присяжних — англо-американську, ще її називають класична та європейську чи суд з розширеною колегією народних засідателів.

Деякі науковці вважають, що історія виникнення суду присяжних сягає своїм корінням періоду судових реформ 829 року н.е., що відбувалися у Франції під час правління короля Луї Піруса. Англія перейняла досвід Франції щодо запровадження суду присяжних, після вторгнення норманів у 1066 році. Якщо вести мову про Україну, то інститут суду присяжних в нашій державі не завжди посідав вагоме місце в судовій системі.

Проаналізувавши сучасні правові системи зарубіжних країн, в яких успішно функціонує суд присяжних можна виділити багато як позитивних так і негативних рис. Так, позитивним є те, що завдяки інституту суду присяжних відбувається посилення ролі адвоката у судовому процесі, задекларований принцип змагальності сторін судового процесу дійсно втілюється на практиці, забезпечується підвищення принципу демократичності.

Суд присяжних є правом кожного громадянина на розгляд справи «судом рівних» своїх громадян, крім того суд присяжних формує у суспільній свідомості уявлення про справедливий суд. Він є фундаментальним фактором формування суспільної свідомості, оскільки громадяни, які приймали участь у відправленні правосуддя у статусі

присяжного чи народного засідателя, вносять свій вклад у формування суспільної свідомості щодо демократичних принципів правосуддя.

Крім того, при розгляді справи, у деяких випадках, професійні судді можуть бути менш об'єктивними, ніж суд присяжних, оскільки у них відсутнє упереджене ставлення до обвинуваченого. Упереджене ставлення судді до обвинуваченого можна пояснити тим, що посади суддів, в більшості випадків, займають особи, які були співробітниками правоохоронних органів, попередній досвід роботи яких, а саме: розгляд численних кримінальних справ, може стати причиною скептичного ставлення до тверджень підсудного щодо обвинувачення.

Пропорційне залучення до складу суду присяжних представників різних прошарків і соціальних груп сприятиме підвищенню інтелектуального потенціалу присяжних та зниженню ймовірності судової помилки. Для вирішення специфічних справ, де вимагається підвищений рівень освіти присяжних, слід створити лаву спеціальних присяжних засідателів, яка, однак, має діяти самостійно, без об'єднання з професійними суддями. Все це в сукупності дозволить створити інститут, здатний найбільш ефективно здійснювати судочинство, захищаючи та відновлюючи порушені права і законні інтереси громадян нашої держави.

Необхідно відмітити, що створення суду присяжних в Україні матиме й певні негативні риси. Так, до негативних моментів створення суду присяжних можна віднести наступне:

- це буде значним навантаженням для державного бюджету України, оскільки на даний момент фінансування судової системи «переживає» скрутні часи;
- складність також полягає у тому, що особа, яка не володіє належною юридичною підготовкою не може належним чином здійснювати розгляд складних справ, розгляд навіть справ з середнім рівнем складності можуть викликати труднощі присяжних;
- крім того, неможливо гарантувати зменшення заангажованості та корупції судових органів. Слід врахувати те, що при розгляді справ, що передбачають довічне позбавлення волі, не виключена можливість тиску на присяжних (у тому числі й фізичного).

Отже, безумовно, запровадження інституту присяжних у національну систему правосуддя потребує нової, стійко-закріпленої законодавчої бази, узгодження багатого досвіду демократичних країн світу з кращими традиціями судочинства, правовими звичаями та менталітетом народу нашої держави. Суд присяжних покликаний виступати справді демократичним інститутом, дієвим важелем у провадженні законного, справедливого й ефективного судочинства.

Наук. керівник - Курдес О.Л., ст. викладач кафедри права